

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 79/09-30

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 14. júla 2009 v senáte zloženom z predsedníčky Marianny Mochnáčovej a zo sudcov Petra Brňáka a Milana Ľalíka o prijatej sťažnosti obchodnej spoločnosti M. H., a. s., B., zastúpenej advokátom JUDr. J. M., K., vo veci namietaného porušenia jej základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky a základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 M Obdo 1/2007 z 3. septembra 2008 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo obchodnej spoločnosti M. H., a. s., vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky a základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom

Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 M Obdo 1/2007 z 3. septembra 2008 porušené bolo.

2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 M Obdo 1/2007 z 3. septembra 2008 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný zaplatiť obchodnej spoločnosti M. H., a. s., trovy právneho zastúpenia v sume 263,43 € (slovom dvestošesťdesiattri eur a štyridsaťtri centov) na účet jej právneho zástupcu JUDr. J. M., K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 21. novembra 2008 doručená sťažnosť obchodnej spoločnosti M. H., a. s., B. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. J. M., K., ktorou namietala porušenie svojho základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 M Obdo 1/2007 z 3. septembra 2008.

V doplnení sťažnosti doručenom ústavnému súdu 24. novembra 2008 sťažovateľka predložila listinné dôkazy a rozhodnutia, na ktoré vo svojej sťažnosti poukazovala.

Sťažovateľka namietala porušenie ňou označených základných a iných práv rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 2 M Obdo 1/2007 z 3. septembra 2008 (ďalej len

„rozsudok najvyššieho súdu“) v ňom obsiahnutými, podľa sťažovateľky, nesprávnymi právnymi závermi.

Sťažovateľka v petite sťažnosti navrhla, aby ústavný súd rozhodol týmto nálezom:

„Základné právo spoločnosti M. H., a. s. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ľudských právach a základných slobodách, právo vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 20 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky a právo podľa čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd boli rozsudkom Najvyššieho súdu SR zo dňa 03. 09. 2008, sp. zn. 2 M Obdo 1/2007 porušené.

Rozsudok Najvyššieho súdu SR zo dňa 03. 09. 2008, sp. zn. 2 M Obdo 1/2007 sa zrušuje a vec sa vracia Najvyššiemu súdu SR na ďalšie konanie.

Najvyšší súd SR je povinný zaplatiť Sťažovateľovi náhradu trov konania vo výške 7.936,- Sk.“

Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 79/09-13 z 12. marca 2009 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na konanie sťažnosť sťažovateľky.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k podanej sťažnosti vyjadrila podpredsedníčka najvyššieho súdu podaním č. k. KP 8/09-24 z 15. apríla 2009 doručeným ústavnému súdu 24. apríla 2009 (ďalej len „vyjadrenie podpredsedníčky najvyššieho súdu“).

Sťažovateľka prostredníctvom svojho právneho zástupcu na základe výzvy ústavného súdu zaujala k vyjadreniu podpredsedníčky najvyššieho súdu stanovisko z 25. mája 2009, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 29. mája 2009.

Právny zástupca sťažovateľky a podpredsedníčka najvyššieho súdu oznámili, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, preto ústavný súd v súlade

s § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania, keďže od neho nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd z obsahu sťažnosti, jej príloh, vyjadrenia podpredsedníčky najvyššieho súdu a stanoviska sťažovateľky a z príslušného spisu najvyššieho súdu zistil toto:

Okresným súdom Levice (ďalej len „okresný súd“) bolo vedené súdne konanie pod sp. zn. 13 Cb 236/99, v ktorom mala sťažovateľka postavenie žalovanej. Súdne konanie bolo vedené na základe žaloby I. H. a JUDr. E. R. – H., správkyne konkurznej podstaty úpadcu I., s. r. o. (ďalej len „žalobcovia v prvom a druhom rade“ alebo „žalobcovia“). Predmetom súdneho konania bolo určenie neplatnosti úverových zmlúv.

Okresný súd rozsudkom č. k. 13 Cb 236/99-376 zo 14. apríla 2000 zamietol žalobu žalobcov a sťažovateľke nepriznal náhradu trov konania, keďže jej trovy nevznikli. Proti tomuto rozsudku podali žalobcovia odvolanie. Na odvolacom pojednávaní konanom 25. apríla 2001 pred Krajským súdom v Nitre (ďalej len „krajský súd“) sa sťažovateľka vzdala práva na náhradu trov odvolacieho konania. Na základe odvolania žalobcov krajský súd zrušil rozsudok okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Okresný súd vo veci znovu rozhodol svojím rozsudkom č. k. 13 Cb 236/99-644 z 9. decembra 2004 (ďalej len „rozsudok okresného súdu z 9. decembra 2004“) tak, že žalobu žalobcov zamietol a uložil im zaplatiť sťažovateľke náhradu trov konania spolu v sume 432 929,10 Sk (každému zo žalobcov uložil povinnosť zaplatiť sťažovateľke náhradu trov konania v sume po 216 464,55 Sk). Na pojednávaní konanom 9. decembra 2004 si sťažovateľka pred vyhlásením rozsudku uplatnila nárok na náhradu trov konania voči žalobcom s tým, že ich vyčísli do troch dní od vyhlásenia rozsudku. Následne v tejto lehote boli trovy konania sťažovateľkou vyčíslené.

Žalobcovia podali proti rozsudku okresného súdu z 9. decembra 2004 odvolanie,

ktoré následne na pojednávaní pred krajským súdom ako súdom odvolacím vzali späť.

Krajský súd svojím uznesením č. k. 15 Cob 121/2005-713 z 9. decembra 2005 (ďalej len „uznesenie krajského súdu z 9. decembra 2005“) pripustil späťvzatie žaloby žalobcami, zrušil rozsudok okresného súdu z 9. decembra 2004 a konanie vo veci zastavil. Krajský súd zároveň týmto svojím uznesením z 9. decembra 2005 rozhodol o trovách konania tak, že žiaden z účastníkov nemá právo na ich náhradu. Svoje rozhodnutie v časti výroku o trovách konania odôvodnil krajský súd s poukazom na ustanovenia § 224 ods. 1 a § 146 ods. 1 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) tým, že žiadny z účastníkov nepodal návrh na náhradu trov konania podľa § 151 ods. 1 OSP.

Na základe podnetu sťažovateľky generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) podal mimoriadne dovolanie proti uzneseniu krajského súdu z 9. decembra 2005 v časti jeho výroku o náhrade trov konania.

Generálny prokurátor v mimoriadnom dovolaní uviedol, že podľa jeho názoru bol napadnutým uznesením krajského súdu v časti jeho výroku o náhrade trov konania porušený zákon, citoval znenie ustanovení § 146 ods. 1 písm. c), § 146 ods. 2, § 151 ods. 1 a § 224 ods. 1 a 2 OSP a uviedol, že týmito ustanoveniami sa krajský súd dôsledne neriadil. Dôvody nezákonnosti napadnutého uznesenia krajského súdu vymedzil generálny prokurátor takto:

„Ak odvolací súd rozhodne o zastavení konania po tom, čo zruší rozhodnutie súdu prvého stupňa, rozhodne súčasne aj o náhrade trov celého konania, a to podľa § 146 OSP.

V konkrétnom prípade k zastaveniu konania došlo na základe späťvzatia žaloby, pričom žalovaný bol v prvostupňovom konaní úspešný, lebo žaloba bola zamietnutá.

Ustanovenie § 146 ods. 2 OSP alinea prvá vyžaduje zodpovednosť za zavinenie účastníka, ktorého procesný úkon mal za následok zastavenie konania.

Ak navrhovateľ vezme návrh späť a nejde o prípad podľa § 146 ods. 2 alinea druhá OSP z procesného hľadiska zásadne platí, že zavinil zastavenie konania a preto je povinný nahradiť žalovanému trovy konania (R 49/1993).

Odvolací súd sa s náhradou trov konania vysporiadal nedostatočne a jeho konštatovanie v odôvodnení rozhodnutia, že účastníci návrh podľa § 151 ods. 1 OSP

(účinný od 1. septembra 2005) nepodali nezodpovedá skutočnosti.

Na pojednávaní konanom pred prvostupňovým súdom dňa 9. decembra 2004 si žalovaný uplatnil náhradu trov konania..., ktoré vyčíslil 14. decembra 2004. Uvedené trovy prvostupňový súd v rozsudku žalovanému priznal.

Zákonom č. 341/2005 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť 1. septembra 2005 sa v ustanovení § 151 OSP zakotvila zásada, že rozhodovanie o náhrade trov konania je návrhové. Existencia návrhu je v zásade vždy splnená ak účastníci konania si náhradu trov uplatnia už v samotnom návrhu, alebo vo vyjadrení k návrhu, resp. na pojednávaní, ako tomu bolo aj v konkrétnom prípade.

Je nesporné, že žalovaný si náhradu trov konania uplatnil v konaní pred súdom prvého stupňa (č. 1. 637). Pre prisúdenie náhrady trov konania podľa § 151 ods. 1 OSP účinného v čase rozhodovania odvolacieho súdu postačovalo bez ďalšieho, ich uplatnenie v prvostupňovom konaní, nakoľko sa ich účastník konania nevzdal.

Odvolací súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania, nesprávne aplikoval ustanovenie § 146 ods. 1 písm. c) OSP. Súdne konanie začalo podaním žaloby žalobcami a zastavené bolo na základe ich procesného úkonu - späťvzatia žaloby. Keďže v tejto veci nešlo o prípad, ktorý má na mysli ustanovenie § 146 ods. 2 veta druhá OSP, Žalobcovia zavinieli zastavenie konania a preto mali byť zaviazaní na zaplatenie náhrady trov konania žalovanému, ktoré mu vznikli v súvislosti s jeho účelným bránením práva proti žalobcom podľa ustanovenia § 146 ods. 2 veta prvá OSP.

S poukazom na vyššie uvedené odvolací súd v rozhodnutí v časti týkajúcej sa náhrady trov konania nesprávne aplikoval ustanovenie § 146 ods. 1 písm. c) OSP a následne vec nesprávne právne posúdil...“

Najvyšší súd svojím rozsudkom (proti ktorému sťažnosť sťažovateľky smeruje) zamietol mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora a v odôvodnení svojho rozsudku uviedol:

«Odvolací súd postupoval pri rozhodovaní o náhrade trov konania správne a podľa toho, ako sa správali účastníci...

V danom prípade pred prvostupňovým súdom bol úspešný žalovaný, ale nevznikli mu trovy, preto mu ich súd neprisúdil (rozsudok Okresného súdu v Leviciach zo 14. 4. 2000 č. k. 13 Cb 236/99-376) Po odvolaní žalobcu, na odvolacom pojednávaní 25. 4. 2001 zástupca žalovaného, ako vyplýva zo zápisnice z odvolacieho pojednávania (č. l. 402 p. v.) sa práva na náhradu trov odvolacieho konania vzdal a rozsudok prvostupňového súdu bol zrušený a vec vrátená na ďalšie konanie. V novom rozsudku žalovaní náhradu trov vyčíslili a boli im prisúdené. Po späťvzati žaloby, aj keď k účinnému späťvzatiu došlo na odvolacom pojednávaní sa ani jeden z účastníkov k uplatneniu nároku na náhradu trov nevyjadril a odvolací súd postupoval podľa § 224 ods. 1 v spojení s § 146 ods. 1 písm. c) OSP Účastník, či už pred súdom urobí prejav sám alebo prostredníctvom svojho zástupcu, je ním viazaný. Keď sa vyjadril v priebehu konania, že náhrady trov odvolacieho konania, sa vzdal, nemôže tento prejav dodatočne meniť...

K poškodeniu účastníka nedošlo, pretože nepriznanie náhrady trov má hmotnoprávnu povahu a predpokladom priznania je splnenie procesných povinností zo strany účastníka, jasne a zreteľne a nie je povinnosťou súdu v tomto niektorému z účastníkov napomáhať zvlášť, keď majú advokátske zastúpenie.

Dovolací súd k postupu súdov ešte dodáva (pokiaľ ide o výšku vyčíslených trov pred súdom 1. stupňa), že nemôže v konaní vo svojom postupe zachovať dvojkoľajný postup. Na jednej strane pri prijatí návrhu vyzval navrhovateľa (vz. 4a) na zaplatenie súdneho poplatku za návrh (č. l. 99) podľa položky 2b Sadzobníka súdnych poplatkov (hodnotu nemožno určiť v peniazoch, čo bol postup správny), kdežto pri výpočte tarifnej odmeny postupoval odlišne. Predmetom sporu, ako ho žalobca označil bol „určenie neplatnosti úverových zmlúv“ a pojmovo to peniazmi nemožno oceniť. Už rozhodne nemožno vychádzať z výšky úveru, ktorá výška pri posúdení tohto vzťahuje irelevantná...»

Porušenie svojich označených základných a iných práv odôvodnila sťažovateľka takto:

„Právny záver Najvyššieho súdu SR o nemennosti prejavu vôle účastníka konania, ktorým tento uplatňuje svoje procesné práva priznané mu zákonom, v neskoršom priebehu súdneho konania nie je žiadnym spôsobom odôvodnený, nie je podložený zákonným ustanovením, nemá oporu v platnom právnom poriadku a v konečnom dôsledku je v rozpore

so základnými zásadami občianskeho súdneho konania a základným právom Sťažovateľa na súdnu a inú právnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie.

Je zrejmé, že ak sa zástupca právneho predchodcu Sťažovateľa v právach veriteľa na pojednávaní dňa 25. 04. 2001 v odvolacom konaní vzdal nároku na náhradu trov odvolacieho konania, vzdal sa tak iba nároku vo vzťahu k trovám odvolacieho konania, ktoré bolo vedené proti rozsudku OS Levice zo dňa 14. 04. 2000, č. k. 13 Cb 236/99-376. Zástupca právneho predchodcu Sťažovateľa v právach veriteľa sa nevzdal a ani sa účinne nemohol vzdať práv, ktoré mu mali vzniknúť v budúcnosti.

Ak Najvyšší súd SR vedome nerešpektoval neskorší prejav vôle zástupcu Sťažovateľa na pojednávaní dňa 09. 12. 2004 pre Okresným súdom v Leviciach sp. zn. 13 Cb 236/99, ktorým si Sťažovateľ uplatnil už v prvostupňovom konaní nárok na náhradu trov konania a mimoriadne dovolanie Generálneho prokurátora SR zamietol, porušil tak právo Sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ľudských právach.

Ďalšie odôvodnenie rozsudku Najvyššieho súdu SR je potom zmätočné, nejasné a nezrozumiteľné, Najvyšší súd SR si v ňom zamieňa zásadu rozhodovania súdu o trovách konania na návrh resp. bez návrhu s právomocou súdu posúdiť obsah a výšku trov konania uplatnených účastníkom konania z hľadiska ich účelného vynakladania na uplatnenie alebo bránenie práva.

Sťažovateľ tiež poukazuje na to, že v zmysle ustanovenia § 151 ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. v znení platnom pre konanie, v ktorom došlo k porušeniu základných práv Sťažovateľa, mal súd o náhrade trov konania rozhodovať bez návrhu z úradnej povinnosti...

Najvyšší súd SR opäť bez dostatočného odôvodnenia v rozpore s čl. 46 ods. 1 Ústavy SR spochybnil aj výšku (spôsob určenia) náhrady trov konania, ktorú si Sťažovateľ uplatnil v súlade a v rozsahu stanovenom § 137 OSP a § 22 ods. 1 a § 13 ods. 1 a 7 vyhlášky č. 163/2002 Z. z...

Skutočnosť, že súd v rámci rozhodovania o vyrubení súdneho poplatku podľa ust. zákona č. 71/1992 Zb. kvalifikoval hodnotu predmetu sporu tak, že túto nemožno vyčíslit' peniazmi, ešte neznamená, že právo Sťažovateľa ako veriteľa z úverových zmlúv nie je peniazmi oceníteľné v zmysle ust. § 13 ods. 7 vyhl. č. 163/2002 Z. z..."

Sťažovateľka ďalej uviedla: „... nielen absolútne upretie práva na náhradu trov konania, ale aj nepriznanie náhrady trov konania uplatnenej Sťažovateľom v súlade a rozsahu stanovenom platným právnym poriadkom, je ponížením práva Sťažovateľa podľa čl. 20 ods. 1 a ods. 4 Ústavy SR a článku 1 Dodatkového protokolu...“

Podpredsedníčka najvyššieho súdu vo svojom vyjadrení k sťažnosti uviedla:

„Neprichádza mi hodnotiť vecnú správnosť sťažnosťou napadnutého rozhodnutia v časti o trovách konania. Nesúhlasím však s názorom, ktorý vyslovil dovolací senát v napadnutom rozsudku, keď uviedol, že ak sa účastník (žalovaný) v priebehu konania vzdal práva na náhradu trov konania, je už týmto svojím prejavom viazaný a nemôže ho v priebehu ďalšieho konania meniť. Tento názor nemá oporu v žiadnom z ustanovení Občianskeho súdneho poriadku. Návrh účastníka, ako má súd rozhodnúť o trovách konania, je motivovaný momentálnou procesnou situáciou, jeho procesným zámerom a rôznymi ďalšími okolnosťami a kritériami účastníka. Jeho návrh je účinný v situácii, v ktorej ho urobil, čo je spravidla bezprostredne pred rozhodovaním súdu. V priebehu konania sa okolnosti i váha jednotlivých účastníkových kritérií môže meniť a tým aj stanovisko účastníka. Ak by účastník svoje rozhodnutie a návrh nemohol meniť, bolo by to rozhodovanie bez možnosti zvážiť všetky okolnosti, ktoré nastanú v budúcnosti, ktoré často nemožno predvídať. Takéto rozhodnutie by často malo charakter vzdania sa práva, ktoré vznikne až v budúcnosti. Tak by tomu bolo aj v prejednávanej veci. Súd prvého stupňa vo veci pôvodne rozhodoval v roku 2000, žalobu a zamietol a žalovanému nepriznal náhradu trov konania, keďže mu trovy nevznikli. Na odvolacom pojednávaní, konanom 25. apríla 2001, sa žalovaný vzdal práva na náhradu trov odvolacieho konania. Rozhodnutie súdu prvého stupňa však bolo zrušené a vec vrátená súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Súd prvého stupňa znovu vo veci rozhodoval takmer po štyroch rokoch v decembri 2004 v zmenenej situácii. Pred novým rozhodnutím žalovaný žiadal priznať trovy konania a súd prvého stupňa správne vychádzal z jeho návrhu a trovy konania mu priznal.

Ústavný súd má nepochybne právomoc preskúmavať rozhodnutie všeobecného súdu z hľadiska, či ním nedošlo k porušeniu základných práv a slobôd, ako to vymedzuje čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Predmetom sťažnosti je interpretácia procesných

ustanovení, ktorá je predovšetkým úlohou všeobecných súdov. Napriek uvedenej výhrade proti napadnutému rozhodnutiu ponechávam na zváženie ústavného súdu, či prípadné procesné pochybenie má charakter sťažnosťou vytýkaného porušenia základných práv a slobôd...“

Sťažovateľka vo svojom stanovisku k vyjadreniu podpredsedníčky najvyššieho súdu uviedla:

„Podpredsedníčka Najvyššieho súdu SR sa vo svojom stanovisku sp. zn. KP 8/09-24 z 15. 04. 2009 k prijatej sťažnosti v podstate stotožnila s názorom Sťažovateľa o porušení ustanovení zákona č. 99/1963 Zb. v znení neskorších predpisov (Občiansky súdny poriadok), od ktorého Sťažovateľ odvodzuje aj porušenie jeho základných práv a slobôd. Podpredsedníčka Najvyššieho súdu SR vyslovila nesúhlas s názorom dovolacieho senátu, uvedenom v napadnutom rozsudku... Právne posúdenie, či toto prípadné procesné pochybenie má charakter sťažnosťou vytýkaného porušenia základných práv a slobôd, potom ponecháva na zváženie Ústavnému súdu...“

Aj s poukazom na stanovisko podpredsedníčky Najvyššieho súdu SR je zrejmé, že právne posúdenie nároku Sťažovateľa na náhradu trov konania zo strany Najvyššieho súdu SR obsiahnuté v napádanom rozhodnutí je nesprávne a v rozpore so výslovným znením zákona. Uvedené potom svedčí o svojvôli pri aplikácii právnych noriem, zjavnej neodôvodnenosti a arbitrárnosti, čo znamená neakceptovateľnosť napádaného súdneho rozhodnutia z hľadiska základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru.

Sťažovateľ má za to, že každé konanie súdu, ktoré je v rozpore so zákonom, je porušením ústavou zaručeného práva na súdnu ochranu a Dohovorom garantovaného práva na spravodlivý proces, z čoho vyplýva, že nemožno neprávom dosahovať právo.

Máme za to, že Sťažovateľ dostatočne preukázal porušenie jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivé súdne konanie podľa článku 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane základných ľudských práv a slobôd ako aj práva podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 20 ods. 4 Ústavy slovenskej republiky a práva podľa čl. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd...“

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Predmetom sťažnosti sťažovateľky je namietané porušenie jej základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy a základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu rozsudkom najvyššieho súdu.

Z obsahu sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka namieta porušenie označených práv rozsudkom najvyššieho súdu jeho nesprávnymi právnymi závermi.

Ústavný súd skúmal, či najvyšší súd napadnutým rozsudkom porušil základné práva sťažovateľky na súdnu ochranu a právo na spravodlivé súdne konanie a v nadväznosti aj ostatné základné a iné práva označené sťažovateľkou.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Dedenie sa zaručuje.

Podľa čl. 20 ods. 4 ústavy vyvlastnenie alebo nútené obmedzenie vlastníckeho práva je možné iba v nevyhnutnej miere a vo verejnom záujme, a to na základe zákona a za primeranú náhradu.

Podľa čl. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy).

Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutie všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím, došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska

neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01).

Podstata základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktorú tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonáva (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy).

Do obsahu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon.

Ústavný súd zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecných súdov, ktoré viedli k rozhodnutiu vo veci samej alebo k inému súdному rozhodnutiu, ktorým končí konanie pred nimi. Tento postup je dôsledkom toho, že všeobecné súdy vychádzajú pri prerokovaní a rozhodovaní vecí patriacich do ich právomoci zo zákonnej úpravy a z vlastnej interpretácie zákonov.

Základné právo na súdnu ochranu neznamená nárok na to, aby bol účastník konania pred všeobecným súdom úspešný, t. j. aby bolo rozhodnuté v súlade s jeho požiadavkami, resp. s jeho právnymi názormi. Neúspech v súdnom konaní nemožno bez ďalšieho považovať za porušenie základného práva. Je v právomoci všeobecných súdov vykladať a aplikovať zákony. Ak tento výklad nie je arbitrárny a je náležite zdôvodnený, ústavný súd nemá príčinu doň zasahovať.

Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodit' z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli

relevantné aj v danej veci. A preto z týchto hľadísk posudzoval ústavný súd aj sťažovateľkou napadnutý rozsudok najvyššieho súdu.

Ústavný súd konštatuje, že rozhodnutím všeobecných súdov o trovách konania možno zasiahnuť do základných práv a slobôd. Rozhodnutím o trovách konania možno porušiť základné právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, právo na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a tým aj základné právo vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy a právo podľa čl. 1 dodatkového protokolu (m. m. II. ÚS 56/05, IV. ÚS 147/08).

Rozsudkom najvyššieho súdu bola na základe mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora preskúmaná zákonnosť uznesenia krajského súdu z 9. decembra 2005 v časti jeho výroku o trovách konania. Vzhľadom na uvedené je rozsudok najvyššieho súdu nutné hodnotiť ako rozhodnutie, ktoré je vo svojich dôsledkoch rozhodnutím všeobecného súdu o trovách konania, a tento rozsudok mal vo svojich účinkoch dopad na základné práva a slobody účastníka súdneho konania – sťažovateľky. Tento dopad sa nedá vylúčiť alebo redukovať na prijateľnú mieru inak, ako preskúmaním ústavnosti takéhoto rozhodnutia ústavným súdom.

Ústavný súd preskúmal napadnutý rozsudok najvyššieho súdu a konštatuje, že odôvodnenie rozsudku a právne názory najvyššieho súdu nie sú presvedčivé a správne a sú z ústavného hľadiska neudržateľné, zjavne neodôvodnené a vyznačujú sa prvkami arbitrárnosti.

Podľa právneho záveru najvyššieho súdu bolo správne a zákonné rozhodnutie krajského súdu, ktorý vo svojom rozhodnutí napriek zastaveniu konania vo veci na základe späťvzatia žaloby žalobcami rozhodol o trovách účastníkov konania podľa § 146 ods.1 písm. c) OSP a žiadnemu z účastníkov náhradu trov konania nepriznal, pričom ho odôvodnil aj tým, že žiaden z účastníkov si neuplatnil nárok na náhradu trov konania v zmysle § 151 ods. 1 OSP.

Najvyšší súd totožne s krajským súdom dospel k záveru, že ak sa sťažovateľka na odvolacom pojednávaní pred krajským súdom konanom 25. apríla 2001 vzdala nároku na náhradu trov odvolacieho konania, „nemôže tento prejav dodatočne meniť“. Z tohto záveru najvyššieho súdu vyplýva, že uplatnenie si nároku na náhradu trov sťažovateľkou v ďalšom priebehu súdneho konania na pojednávaní pred okresným súdom konanom 9. decembra 2004 nepovažoval za taký procesný úkon, ktorým by došlo k zmene pôvodného stanoviska sťažovateľky z 25. apríla 2001.

Podľa názoru ústavného súdu sa v posudzovanom prípade najvyšším súdom učené právne závery do takej miery odchyľujú od ústavne súladného výkladu a aplikácie zákonných ustanovení, že nimi došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a vo svojich dôsledkoch aj základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy a práva podľa čl. 1 dodatkového protokolu.

Podľa § 146 ods. 1 písm. c) OSP žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania podľa jeho výsledku, ak konanie bolo zastavené.

Podľa § 146 ods. 2 OSP ak niektorý z účastníkov zavinil, že konanie sa muselo zastaviť, je povinný uhradiť jeho trovy. Ak sa však pre správanie odporcu vzal späť návrh, ktorý bol podaný dôvodne, je odporca povinný uhradiť trovy konania.

Podľa § 151 ods. 1 OSP v znení účinnom od 1. septembra 2005 o povinnosti nahradiť trovy konania rozhoduje súd na návrh spravidla v rozhodnutí, ktorým sa konanie končí. Ak ide o prisúdenie trov konania podľa § 149 ods. 1 OSP, je advokát povinný trovy právneho zastúpenia vyčísliť najneskôr do troch pracovných dní od vyhlásenia rozhodnutia, ktorým sa konanie končí. Ak advokát v tejto lehote trovy právneho zastúpenia nevyčísli, súd mu náhradu trov právneho zastúpenia neprizná.

Ústavný súd konštatuje arbitrárnosť a neudržateľnosť právneho záveru najvyššieho súdu o nemennosti stanoviska účastníka konania k uplatneniu si nároku na náhradu trov

konania, resp. stanoviska o vzdaní sa nároku na náhradu trov konania v ďalšom priebehu konania vo veci samej. Zhodne s právnym názorom podpredsedníčky najvyššieho súdu uvedenom v jej vyjadrení zdôrazňuje, že právny názor vyslovený najvyšším súdom v posudzovanom rozsudku „... nemá oporu v žiadnom z ustanovení Občianskeho súdneho poriadku. Návrh účastníka, ako má súd rozhodnúť o trovách konania, je motivovaný momentálnou procesnou situáciou, jeho procesným zámerom a rôznymi ďalšími okolnosťami a kritériami účastníka. Jeho návrh je účinný v situácii, v ktorej ho urobil, čo je spravodlivo bezprostredne pred rozhodovaním súdu. V priebehu konania sa okolnosti i váha jednotlivých účastníkových kritérií môže meniť a tým aj stanovisko účastníka. Ak by účastník svoje rozhodnutie a návrh nemohol meniť, bolo by to rozhodovanie bez možnosti zvážiť všetky okolnosti, ktoré nastanú v budúcnosti, ktoré často nemožno predvídať. Takéto rozhodnutie by často malo charakter vzdania sa práva, ktoré vznikne až v budúcnosti...“.

Vzhľadom na uvedené je možné konštatovať, že sťažovateľka si nárok na náhradu trov konania vo veci riadne uplatnila na poslednom pojednávaní pred okresným súdom konanom 9. decembra 2004 a najneskôr týmto prejavom zmenila svoje stanovisko k uplatneniu si nároku na náhradu trov konania uvedené na odvolacom pojednávaní konanom 25. apríla 2001.

Ústavný súd dodáva, že v posudzovanej veci nie možné hodnotiť ako správny ani záver najvyššieho súdu o tom, že vzdanie sa nároku na trovy konkrétneho odvolacieho konania (konania o odvolaní žalobcov proti prvému rozsudku okresného súdu vo veci) je úkon, ktorý by bolo možné hodnotiť ako vzdanie sa nároku na trovy celého konania, pokiaľ si sťažovateľka takýto nárok predtým uplatnila (teda aj na trovy prvostupňového konania a odvolacieho konania, ktoré prebiehalo potom, ako bol zrušený prvý rozsudok okresného súdu a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie).

Nie je správny ani záver najvyššieho súdu, že v danom prípade bolo namieste rozhodnúť o trovách konania sťažovateľky podľa § 146 ods. 1 psím. c) OSP, teda žiadnemu z účastníkov trovy nepriznať. V prípade zastavenia konania vo veci na základe späťvzatia návrhu je podľa ustálenej judikatúry procesný úkon späťvzatia návrhu hodnotený ako úkon,

ktorým účastník, ktorý svoj návrh zobral späť, zavinil zastavenie konania. Preto, ak ku späťvzatiu návrhu žalobcami nedošlo v dôsledku správania žalovaného, je namieste rozhodnúť o trovách konania žalovaného – sťažovateľky podľa § 146 ods. 2 prvej vety OSP a žalobcov zaviazat' na náhradu trov konania sťažovateľky.

Ústavný súd uvádza, že otázky týkajúce sa ustálenia hodnoty sporu ako základu pre vyčíslenie tarifnej odmeny advokáta za jednotlivé úkony právnej pomoci (a tým aj samotnej výšky trov konania sťažovateľky), ku ktorým sa najvyšší súd vyjadril nad rámec svojho rozhodnutia, neposudzoval, lebo neboli predmetom mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora.

Najvyšší súd je viazaný názorom ústavného súdu, preto je už bezpredmetné zaoberať sa ďalšími námietkami sťažovateľky k ďalšiemu obsahu rozsudku najvyššieho súdu (stanovisko najvyššieho súdu k otázke ustálenia hodnoty sporu ako základu na vyčíslenie tarifnej odmeny advokáta za jednotlivé úkony právnej pomoci, a tým k samotnej výške trov konania sťažovateľky a namietaná neurčitosť a nejasnosť záverov najvyššieho súdu v otázke, či rozhodovanie o trovách konanie je „návrhové“). Ústavný súd k ďalšiemu obsahu rozsudku najvyššieho súdu a ním vysloveným ďalším právnym názorom len poznamenáva, že tieto boli učené nad rámec jeho prieskumnej činnosti vymedzenej mimoriadnym dovolaním prokurátora, ako aj obsahom preskúmaného uznesenia krajského súdu z 9. decembra 2005.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd preto dospel k záveru, že napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu bolo porušené základné právo sťažovateľky na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj základné právo vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy a právo podľa čl. 1 dodatkového protokolu.

IV.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1 (čl. 127 ods. 1 ústavy, pozn.), a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 (čl. 127 ods. 1 ústavy, pozn.) vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1 (čl. 127 ods. 1 ústavy, pozn.), obnovil stav pred porušením.

Keďže napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu došlo k porušeniu označených základných a iných práv sťažovateľky, ústavný súd rozsudok najvyššieho súdu zrušil (čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde) a vrátil mu vec na ďalšie konanie [čl. 127 ods. 2 v spojení s podľa § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde], v ktorom bude viazaný právnym názorom ústavného súdu (§ 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde).

V.

Ústavný súd napokon rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v súvislosti s jej právnym zastupovaním pred ústavným súdom advokátom JUDr. J. M.

Sťažovateľka ich požadovala uhradiť v sume 7 936 Sk, čo predstavuje sumu 263,43 €. Vzhľadom na to, že trovy konania požadované sťažovateľkou neprekračovali sumu podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z.

o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, ústavný súd ich priznal v sume, ktorú požadovala.

Trovy konania je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. júla 2009